

“Benim bütün derdim zamanın duygusunu kaydetmek”

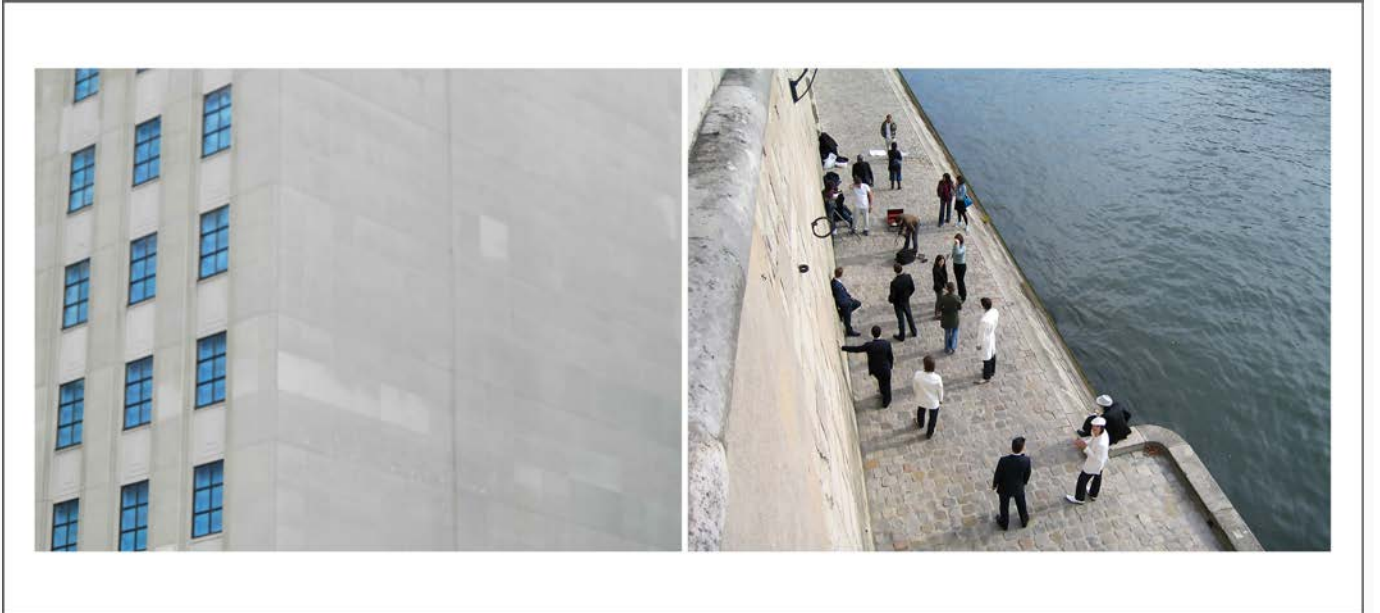
Fotoğraf sanatçısı Ani Çelik Arevyan'ın, yaklaşık otuz yıl boyunca dünyanın farklı bölgelerinde çektiği fotoğrafları arasında keşfettiği geçişleri birleştirmesinden oluşan kişisel sergisi Olduğu Gibi, Galata Rum Okulu'nda izleyicisiyle buluşuyor

“Anlam ve gizem birbirinden ayrılamaz; her ikisi de zamanın geçişi olmaksızın var olamaz”¹ der John Berger. Karşımdaki fotoğraflara bakarken aklımdan tam da bu geçiyor işte. Zamanın içinde kısa bir an duruyor ve ruhumun zamansızlığa doğru uzandığını hissediyorum. “Zamanın izlerini takip eden” ancak zamansız, her biri tek başına özgün bir anlamda derinleşen, ancak bir araya geldiklerinde bir film şeridi gibi ilerleyen bir seri fotoğraf akıyor gözlerimin önünde. Hem çok tanıdık hem gizemli... İkili bir düzenlemeyle oluşan bu fotoğraflar kendi içlerinde ikili bir hikâye anlatırken yan yana geldiklerinde ise ucu açık bir film şeridine dönüşüyorlar.

Hiçbir yere ve hiçbir zamana ait olmadıkları duygusunu veren bu imajlarda çok tanıdık bir şeyler var. Zamansızlığın getirdiği tanrısal bir lisanla konuşuyorlar âdeta. Sanki sonsuz ruhunuzun her daim bilip de sizin unuttuğunuz, dilinizin ucuna gelip de anımsayamadığınız, hem gizemli hem çok tanıdık öz lisanıyla... Bu ikili imajları biraz daha izleyip/dinlediğinizde ise yaşama ve var olmaya dair bir şiirden bahsettiğini duyumsamaya başlıyorsunuz. Ve o anda yeniden Berger’in sesini duyuyorum kulağımda. “Bir fotoğrafın hakiki içeriği görünmezdir, zira biçimle değil zamanla ilgili bir etkileşimden türer” diyor bana. Ve ekliyor “Fotoğrafın resme olduğu kadar müziğe de yakın olduğu iddia edilebilir.” İşte o zaman anlıyorum, bu fotoğraflarda yalnızca şiir değil, özel bir ritimle ilerleyen bir müzik de var. Dahası bu ikili imajlar yan yana geldiklerinde yalnızca aralarında özel bir diyalog kurmuyor, el ele verip ikili bir dans da sunuyorlar.

Susan Sontag’ın sesini duyuyorum bu kez de içimde bir yerlerde. “Fotoğrafik bir bakışla bir şeyi, herhangi bir şeyi göstermek, onun gizli kalmış olduğunu gözler önüne sermek demektir. Gizli olan bir şeyin de üstünden onu gizleyen örtünün kaldırılması gerekir. Fotoğraf makinesinin kaydettiği her şey bir ifşadır.”²Zamanın içinde kısa bir an duruyor ve ruhumun zamansızlığa doğru uzandığını hissediyorum o anda. İkili imajların yan yana getirilmesinden oluşan bu fotoğrafların aralarında kurdukları diyaloglarla bir şekilde ruhuma huzur verdiklerini hissediyorum. Sanki tam da doğru noktalara dokunup, yarım kalan bir şeyleri tamamına erdiriyor, her şeyin tek ve bir olduğu noktasına taşıyorlar beni. Gizli olan bir şeyleri, hatta tam da yaşamın gizini; zamanın duygusunu var oluşlarıyla sonsuza dek sabitleyerek bize fısıldarken, aynı anda da bambaşka gizemlere bürünüyorlar. Karşımda yaşamın ta kendisi akıyor, yaşam kadar yalın ve “olduğu gibi”...

Olduğu Gibi, Ani Çelik Arevyan, #079, 2018

Beni böylesine zamansız bir yolculuğa çıkararak bu seriye dair birkaç örneği, fotoğraf sanatçısı Ani Çelik Arevyan'ın stüdyosunda izleme şansına erişiyorum. Arevyan, 5-30 Eylül tarihleri arasında Galata Özel Rum İlköğretim Okulu'nda düzenlenecek olan *Olduğu Gibi* adlı sergisine hazırlanırken, onunla konuşmak için bir araya geliyoruz. *Olduğu Gibi*, her zamankinden farklı bir sergi, çünkü sanatçının yaklaşık 30 yıl boyunca dünyanın farklı bölgelerinde tarihsel, zamansal ve mekânsal boyutları gözetmeksizin çektiği fotoğraflarının bazen ışık, bazen de formları arasında keşfettiği geçişleri, ikili bir düzenlemeyle sunmasından oluşuyor. "“Olduğu Gibi” yaşadığım yıllar boyunca, bulunduğum mekânların hafızasını toplayan bir külliyata benzeyen, her gün fark etmeden kaydettiğimiz anların ve imgelerin başka mekânlar ve başka zamanlarda bulduğum karşılıklarını bir araya getirdiğim, yeni hikâyeler ürettiğim bir seri” diyor Arevyan. Zaman kavramı Arevyan'ın bugüne kadarki tüm fotoğraflarında ve serilerinde işlediği ana meseleyi oluşturuyor zaten. Öyle ki her bir serisiyle aynı soruya sanki farklı perspektiflerden bakıp farklı cevaplar vermiş, bir elmasın çokgen yüzü gibi aynı ışıktan farklı yansımalar oluşturmuş âdeta. Ancak bu seri her zamankinden farklı, çünkü sanatçı zamansızlığı, 30 yıl boyunca kendi adımlarına eşlik eden anlarla işaretleyerek anlatmış oluyor.

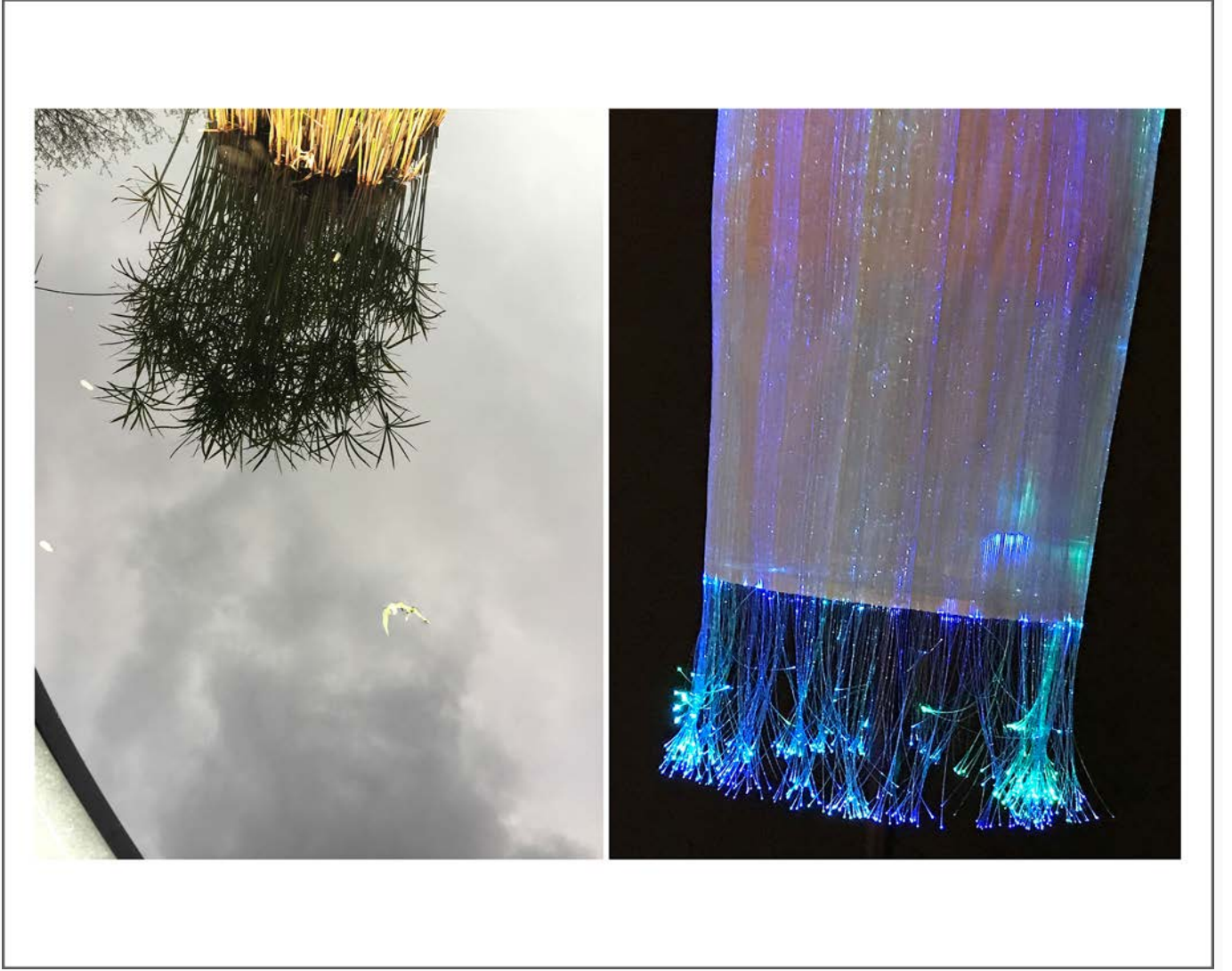
Sanatçıya bu sergisinde Haldun Dostoğlu küratöryal ve Nevzat Sayın da sergi mimarisiyle destek veriyor. Dostoğlu'na küratöryal çalışmasının özelliklerini sorduğumda "Doğrusunu söylemem gerekirse çalışmanın tümü; gerek üretim, gerek fikir ve gerekse kurgulama tamamen Ani'nin fikridir. Ben sadece sergi mekânı belli olduktan sonra mekân içinde kurgulamaya ve seçimlere son hâlinin verilmesine yardımcı oldum" diyor. Galeri Nev İstanbul'un kurucusu olan Haldun Dostoğlu, Arevyan'ın uzun yıllardır galericiliğini de yapan yakın bir dostu ve dolayısıyla onun yıllardır tüm çalışmalarını da yakından bilen uzman bir isim. Sanatçının bu her zamankinden farklı serisine dair onun fikrini soruyorum. Dostoğlu, "Ani'nin bugüne kadar gerçekleştirdiği tüm çalışmalardan, dizilerden farklı bir seri bu 'Olduğu Gibi'" diyor. "Sergilenen tüm fotoğrafları bir gün sergilemek için çekmediğini biliyorum. Bir tarihçi gibi o güne not düşmek için çekilmiş fotoğraflar bunlar. Yan yana gelen ikililer ise sonradan tarihe düşülen notların başka bir tarihçi tarafından deftere geçirilişi gibi. En azından ben böyle görüyorum." Sergiyi ziyaret edecekler için önerilerini sorduğumda ise belki de bu sergiyi tanımlayacak en yalın ve en güçlü öneride bulunuyor; "Eserleri bir fotoğrafçı estetiğini anlamak için değil, bir araya getiren sözcükleri keşfetmek için izlemelerini öneririm."

Ve sonra Ani Çelik Arevyan'la sergisine, bugüne kadarki diğer çalışmalarına ve kişisel sanat söylemine dair konuşmaya başlıyoruz. Olduğu gibi...

Ben sizin fotoğraf serilerinizi bir şiire benzetiyorum ve her bir fotoğrafı da bir mısraya... Buradan yola çıkarsak *Olduğu Gibi* "şiirinin" ilk mısrası size nasıl geldi ve bu "şiirin" yazılma süreci nasıl gelişti? Ve bu şiir/ hikâye bize ne anlatıyor?

Her şeyden önce bir şiire benzetmeniz, üstelik bunları sadece bir fotoğraf olarak değil de, arkasındaki daha derin anlamı ile birlikte görmeniz beni çok memnun etti. 30-35 yıllık fotoğraf, daha doğrusu sanat geçmişimde argümanım hep şuydu; "Ben fotoğraf çekmiyorum, fotoğraf yapıyorum". Çünkü her zaman zihnimde kurguladığım şeylerin fotoğrafını çektim. Örneğin, *Bu Dünyaya Ait İzler (Traces of This World)* serisinde, sizin de tahmin edebileceğiniz gibi, var olmayan bir gerçeklik var. Bunlar sadece benim zihnimde kurguladıklarımın fotoğraflanmış hâli, yani fotoğrafa yansıyan şekli... Aynı şekilde *Göründüğü Gibi Değil (Nothing As It Seems)* de, *Toz ve Gök (Dust and Sky)* de, hep gerçekte var olmayan imajların zihnimdeki fotoğraflarından oluşan dışavurumlarıydı. Oysa *Olduğu Gibi (As Is)* tam tersi, var olanın zihnimdeki izdüşümleriyle oluşturduğum bir fotoğraf serisi oldu. Çünkü burada gördüğünüz imajların hepsi gerçekte var olan, gerçek hayatta var olan şeylerden oluşuyor. Bir köprü, bir otobüs, bir heykel, bir sokak... Bunlar yıllar içinde kendi fotoğraf estetiğimde, kendi düşüncelerimle, hiçbir amaç gözetmeden

biriktirdiğim imajlar. Bir anda geriye dönüp baktığımda, -ben şu benzetmeyi yapıyorum- tavan arasında bir ansiklopedi bulmak gibi bir şey... Ve içeri karıştırdığımda, geçmişime olan, daha doğrusu zamana olan yolculukla, bunların beynimde aydınlattığı yerleri, zihnimde birbirleriyle buluştukları noktaları yan yana getirerek yeni bir hikâye kurmak istedim. Ve aslında yine bir anlamda “fotoğraf yaptım”.

Olduğu Gibi, Ani Çelik Arevyan, #117, 2018

Aralarında bir diyalog gördünüz...

Evet, aslında kimilerindeki konuşmayı herkes anlayabiliyor. Yani benim dışımda bakanlar da bazılarında formlardaki benzerlikten dolayı bunu anlayabiliyor. Bazılarında ise bir noktada kalıyor. Onun anlamının da bende saklı olmasını istedim. Çünkü zaten fotoğraflarımın, anlatmak istediklerimin dışavurumu olduğunu düşünüyorum. Bir adım ilerisine gitmek istemedim. “Tavan arasında bulduğum ansiklopedi”den bahsederken, hiçbir şekilde hiçbir amaç düşünülmeden çekilmiş 95 bin adet fotoğraftan oluşan bir arşivi kastediyorum ve bunların hepsinin yeri benim belleğimde saklı. Yani bir imajı gördüğümde, onu çağrıştıran çiftinin de nerede olduğunu ve ne zaman çekildiğini, tarih ve saatle hatırlıyorum. Belki de bir anlamda yıllar sonra böyle bir şey yapmamın sebebi cebimdeki taşları dökmek gibi oldu. Ve o esnada birbirleriyle kurdukları diyalog ve ortaya çıkan hikâyelerle, istedim ki izleyiciler de kendi diyaloglarını kursun. Bu imajlar yan yana geldiğinde artık tek başlarına anlattıkları anlamı taşımıyorlar, birlikte başka bir dil, başka bir ifade oluşturuyor, bir hikâyeye dönüşüyorlar. Geçmişimdeki anla girdiğim bir diyalog başlıyor. Hepsinin ortak noktası diyalog içinde olmaları, monolog değil. İlk başta aralarındaki diyalogu belli etmeyenlerde de, onu hissetmek için biraz düşünmek, biraz bakmak ve içine girmek gerekiyor.

Yani aslında her şey arşivinize bir bakış atıp o ansiklopediyi keşfetmenizle başladı...

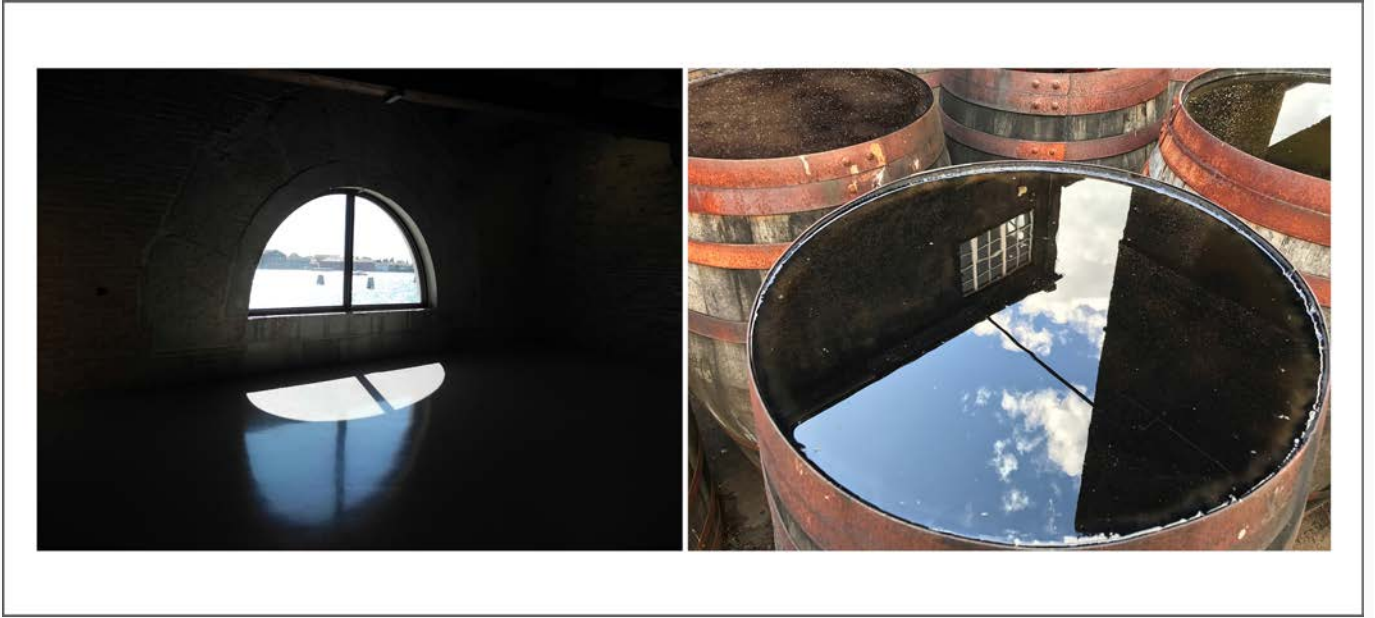
Aynen öyle. Kendi pratiğim üzerinde düşünürken keşfettiğim arkeolojik bir araştırmaya benzetiyorum. Jenerik bir tarih akıyor, 30 yılın dokümantasyonu asla değil, bir dönemden bahsetmiyorum tamamen kendi bakışım. *Olduğu Gibi* serisi ritimle, hareketle, ışıkla, formla, akışla ama en çok da duygularıyla oluştu.

“İşlerimi yaratma sürecini, fotoğraf çekmekten çok fotoğraf yapmak diye tanımlamayı tercih ederim” dediniz. “Fotoğraf yapmak” tam olarak nedir?

Belki biraz tekrar olacak ama özellikle fotoğraf çok geniş bir alana yayılmış bir şey. Burada iki şey söylemek istiyorum. Mesela iki araba birbirine çarptığında kimse bunun resmini çizmiyor. Hemen fotoğrafını çekiyor telefonla veya kamerayla. Veya herhangi bir belge için muhakkak fotoğraf çekiliyor. Savaş fotoğrafı var, dokümantasyon fotoğrafı var. Fotoğraf hiçbir sanat alanı kadar hayatımıza girmiş değil. Oysa resimde veya sanatın başka araçlarında, mesela diyelim ki bir vazoda bir çiçek, bunun yağlıboya bir tablosunu gördüğünüzde, sadece eserin güzelliğine veya size ne ifade ettiğine, sanatçının kullandığı tekniğe bakıyorsunuz. Oysa bunun bir fotoğrafını çeksem, “Bir vazonun fotoğrafı bu. Burada ne demek istiyor?” diyebilirsiniz. Dolayısıyla fotoğrafta hep bir adım daha ileriye gidip, başka bir sözün daha olması gerektiği düşüncesindeyim. Fakat ben hiçbir zaman fotoğrafı bu dokümantasyon yanıyla ele almadım. Yaklaşık 30 yıl içerisinde her zaman kendi düşüncelerimin fotoğraflarını “yaptım”. Fotoğrafları sadece bir suluboya fırçası ya da yağlı boya darbeleri gibi gördüm. Fotoğraf daha hâkim olduğum bir alan olduğu ve çok sevdiğim, ayrıca gelişimini, özellikle dijital dünyada çok iyi hissedebildiğim için bu araçlarla bunu yapıyor oldum. İkincisi, yıllar öncesinde tabii dijital yoktu, fakat her zaman işin tekniğiyle çok ilgili oldum. Karanlık oda, renkli karanlık oda, arkasından dijital... Bütün bunlar her zaman hâkim olmak istediğim ve elimde tutmak istediğim şeylerdi. Bazen eşime diyorum ki “Şöyle bir 50-100 yıl daha yaşamayı isterdim.” Uzun yaşamak adına değil, bu değişikliğe şahit olmak çok ilginç, çok heyecan verici geliyor bana. Çünkü benim her zaman irdelediğim şey zaman oldu. Zaman bütün işlerimin en önemli parçası.

John Berger’in sunduğu bir düşünce egzersizi var. “Zamansızlık zamansallığa nasıl girer?”³ diye. Ben fotoğraflarınızı bu soruya bir tür cevap olarak okuyorum. Siz ne dersiniz, böyle özetleyebilir miyiz bu anlamda?

Çok teşekkür ederim. Aslında zamandan bahsederken ben sonsuzluktan ve sınırsızlıktan bahsetmek istiyorum. Sınırsız, sonsuz ifadeleri seviyorum. Zamanın neresinde olduğumuzu bilemiyoruz. Bu seri aslında bunu anlatıyor, zamansızlıkla birleştirdiğimizde... Bir de geleceğe aynı bakışla devam ediyoruz. Geleceğimizi bilmiyoruz. Var, ama bilmiyoruz. Hep geçmişle besleniyor, hep geçmişten referans alıyoruz. Anılarımızla, duygularımızla, hissiyatlarımızla yaşıyoruz. Yani sıcak bir çaydanlığın elimizi yakacağını bile geçmişten gelen bir bilgiyle biliyoruz. Bir insanın yaşı aslında hafızasının başladığı gün başlamış oluyor. Dolayısıyla aslında bunlar bir anlamda geçmişe, o “tavan arasında bulduğum ansiklopedi”ye baktığımda, ileriye görmek adına benim için bir referans oldu. Aslında bazen işlerimi bir anlamda havai fişeklere benzetiyorum. Atıldığında ne olduğu, hangi şekli alacağı pek de belli olmuyor. Onları seyrederken, o anda olup bitmesi mesela benim çok ilgimi çeken bir performanstır her zaman. Onlar da bir anlamda sanki benim işlerimle bağdaşıyor gibi geliyor. Elle tutulamaması, köşelerle, keskin sınırlarla çevrelenememiş olması, o zamansızlık içinde ve o elle tutulamayıp içinde yol almamı sağlıyor.

Olduğu Gibi, Ani Çelik Arevyan, #122, 2018

Berger, bir başka yerde de "Tıpkı şiirin esas temasının zamanın geçiciliği, resmin esas temasının ise, anın daim kılınması olması gibi" demiş. Söyleşimizin başında sizi bir şaire benzetmişim. Daimi meseleniz ise zamanın geçiciliği... Bununla birlikte sanatınız olan fotoğrafçılık ise aynı resim gibi, doğası icabı anın daim kılınmasını, onun sabitletmesini sağlıyor. Sanat söyleminizin kökeninde sürekli bu paradoksa verilecek yeni arayışlar ve cevaplar üretmek var diyebilir miyiz?

Aslında burada gördüğünüz fotoğraflarda yılı, zamanı, tarihi, mekânı göremiyor oluşunuz âni sabitlemekten çok zamanın duygusunu anlatmakla alakalı. Siz şimdi burada bir Eyfel Kulesi gördünüz mü benim fotoğraflarımda? Yok. Bir kule sadece bir kule olarak ya da bir köprü sadece bir köprü olarak var. Şunu söylemek istiyorum, aslında benim bütün derdim zamanı o anın fotoğrafı olarak kaydetmek yerine, zamanın duygusunu kaydedip, birbirleriyle diyaloga sokmak.

Siz aslında işte tam da bir anlamda bu paradoksu çözmüş, aradığınız cevabı bulmuş oluyorsunuz zaten bu şekilde...

Evet, doğru aynen öyle. Keşke Berger'la karşılaşmış ona da söyleyebilseydik...

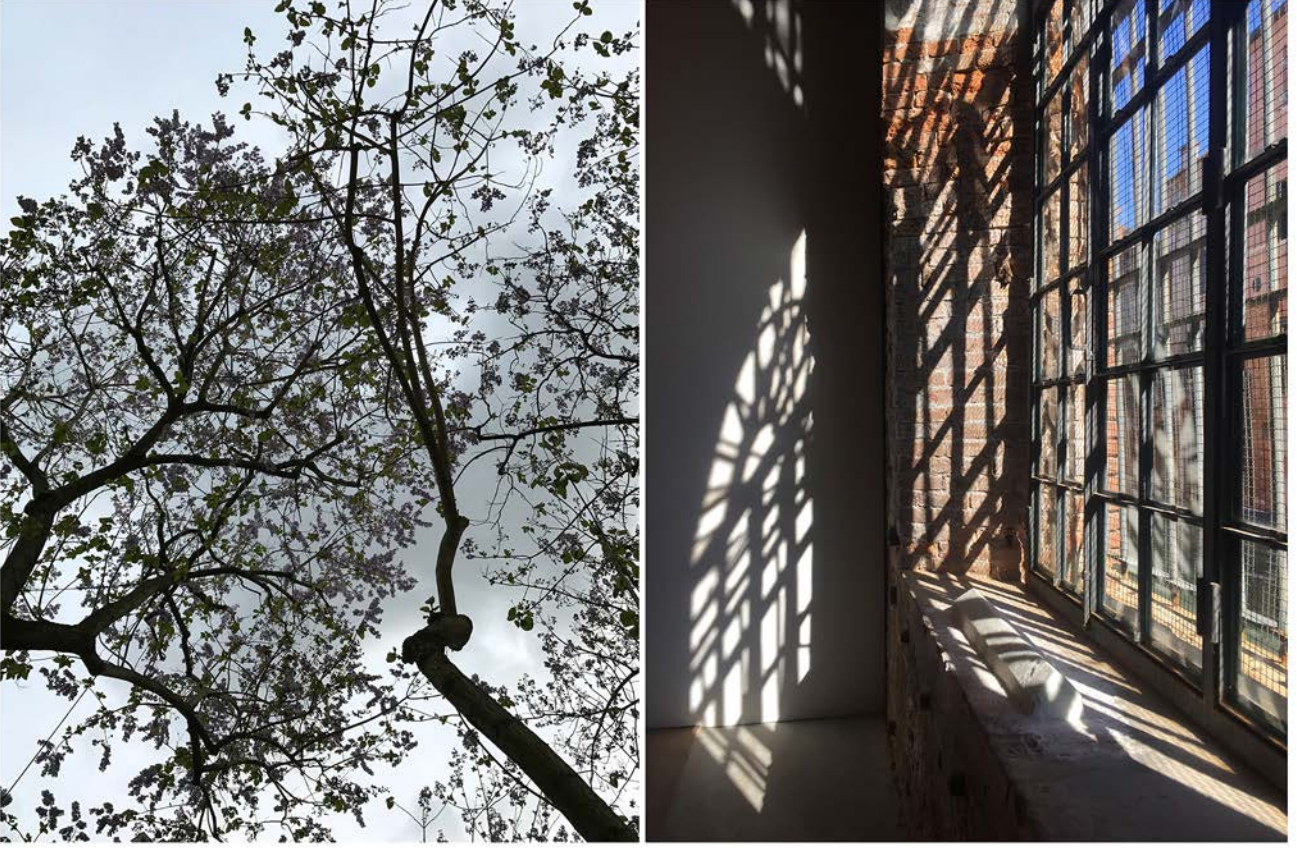
Bu seriyi oluşturabilmek için 95 binin üzerinde fotoğrafı kapsayan arşivimize geri dönmüşsünüz. Biraz da metodolojiyi merak ediyorum, ne kadarlık bir sürede taradınız bu kadar imajı?

Taramadım. Şöyle... Her zaman kaliteye, yani daha doğrusu çektiğim fotoğrafın niteliğine çok önem verdim. Ve hiçbir zaman bir fotoğrafı birden fazla çekmedim. Film çekerken de negatif ya da dia pozitif çekerken de hiçbir zaman f stop taramadım, braket yapmadım. Her zaman bir tek diyaframda karar kıldım. Benim arşivime baktığınızda hiç birbirinin aynısı olan fotoğraf görmenize imkan yoktur. Dijitalde de... Fotoğraf benim için çok değerli. Yani kameramı kaldırdığımda o gördüğüm âni resmetmenin, ya da fotoğraflama anının benim için kutsal ve değerli bir yanı olduğu için, ben onu beş altı tane çekip, harcamak istemiyorum. Beklediğim bir an yoktur. Hiçbir zaman... Ne kuşun uçmasını bekledim, ne güneşin batmasını bekledim. Sadece yolda yürürken, karşıdan karşıya geçerken bile yolun ortasında durup, hatta kornalara bile maruz kalıp o gördüğüm anı çekerim. Gördüklerim beni fotoğraf çekmeye ittiği için bu 95 bin adet imaj doğdu. Ona geri bakışım şu oldu, mesela gördüğüm bir bahçedeki çektiğim

bir form bana yıllar önce çekmiş olduğum bir fotoğrafı saniyesinde hatırlatıyor. Ve o ikisini yan yana getirip koymadan rahat edemiyorum. 95 bin adetın tamamına bakmadım. 95 binin içinden sadece kendini çağırınlar öne çıktı.

Onlar sizi çağırıyor yani...

Evet. Orada benim bilemediğim bir şekilde ilgimi çeken ya da değerli kılan şey her neyse kameramı kaldırır ve bunun fotoğrafını çekerim. Metodolojiye gelince... Bilemediğim bir sebepten 2015 yılında bu "ansiklopediyi" buldum ve 2018 yılına kadar bu süreçte de açıkçası çok heyecanlandım ve çok eğlendim. Eğlenmekten öte kendimi bir zaman tüneline hissettim. Aslında zamanın neresinde olduğumuzu tam bilmiyoruz. Öncesi ve sonrası var olan bir düzende, biz sadece bir kesiti yaşıyoruz. Bu seri aslında bir anlamda bana bunu söyledi. Mesela burada 1990'dan fotoğraflar var. Fakat bugüne kadar gören kimse hangisinin 1990'da, hangisinin 2018'de çekildiğini anlayamadı. Ya da böyle düşünmeye yönelmedi, böyle bir soru sormadı. Çünkü tarihsel, belgesel, kronolojik ya da o anlamda bir dokümantasyondan çıkmadı bu seri. Şu gölün üstündeki kuş dün de çekilmiş olabilir, 15 yıl önce de... Zamansızlıktan kastım, zaman yolculuğuna çıkardı dediğim bu. Tabii ki mümkün değil ama hepsi bir senede de çekilmiş olabilir, 40 yılda da çekilmiş olabilir. Nitekim 30-35 yıllık bir süreçten bahsediyorum. 2015 yılında bir başka seriyle devam ediyordum fakat hani bazen nefes alamaz bir noktaya gelirsiniz, bir anlamda öyle bir hisle birden bunlara yöneltti bir şey beni herhalde, başka herhangi bir sebep bilmiyorum. Ve bunlara yöneldiğimde çok rahatladım. 2015'te başlayıp, 2018'de durdum. Bitirdim demiyorum. Çünkü ne zaman neye devam edeceğimi bilemiyorum. Ama 2018'de durduğumda, bunun bir seri olmasını ve insanlarla paylaşmayı istedim. Bütün işlerim seriler halinde oluşuyor. Yani en az 10'luk, 20'lik seriler olur. Bu seri ise 271 adet fotoğraftan oluşuyor. Galata Rum Okulu'nda 144 adet sergiliyorum. Hiçbir zaman ne sayılara ne kıstaslara takılmam. 271'de durdum.

Olduğu Gibi, Ani Çelik Arevyan, #215, 2018

Arşivinize bakarken sizi şaşırtan durumlarla karşılaştınız mı?

Hayır, zaten o aklıma geldiği için ortaya çıkıyor. Yani geriye bakıp bunu da çekmişim diye bir düşüncem yok benim. Mesela yıllar öncesinden bir imajı bana ters gösterin, bunun ters olup olmadığını dahi söyleyebiliyorum. Görsel hafıza da değil bu. Çektiğim fotoğrafların çok kendime sinmiş olması... Benimle birlikte oluyor olması... Çektiğim fotoğraflarda ilk başta ışığı ve duygusu çok ilgimi çekmiştir her zaman ki tek tek baktığımızda da bunu görürüz.

İşte mısra...

Evet. Onların bir araya gelip aralarında bir diyalog kurması ve izleyicilerin de bu yolculuğa çıkıp bunun içinde bir hikâyeye dahil olmaları en çok istediğim şey. Ama şunu da diyebilirim ki *Olduğu Gibi* serisiyle görsel hafızamın nasıl şekillendiğini de keşfettim.

İkili düzlem sizin çok yinelediğiniz bir biçim. Daha önceki serilerinizde de görmüştük ancak onlar yatay düzlemde ayrılan iki farklı boyuttu. Şimdi ise dikey düzlemde yan yana gelen ikililer var...

Evet, dualite benim çok kullandığım bir yöntem. *Bu Dünyaya Ait İzlerde* de dualite var. Ama onlar iç içe geçmiş halkalar şeklinde... İstanbul Modern'in koleksiyonunda olan *Toz ve Gök* de öyle. Tamamen içgüdüsel olarak yaptım. Mesela şu sandalyeyle kuyu... İkisinin gerek ışıkları gerek duyguları onları bir

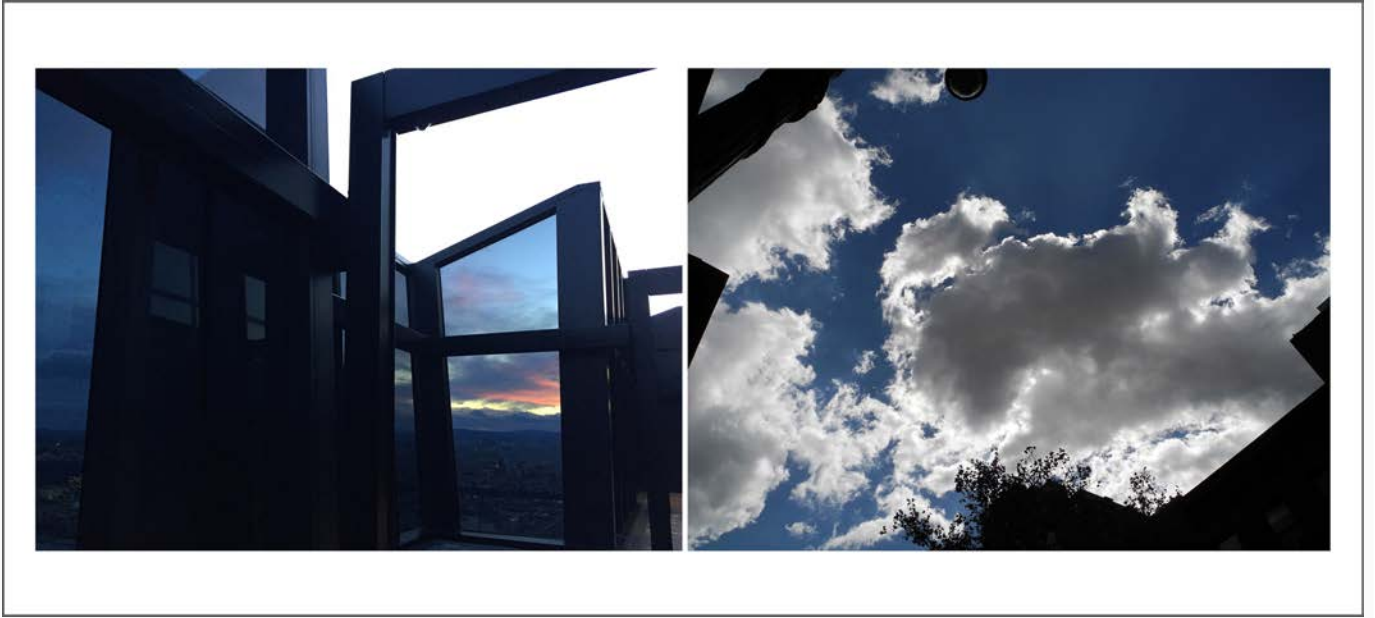
araya getiriyor. İkili imajlar, hem ifade aracı olarak tekrarı kullanma isteğimin bir sonucu, hem de bir bakıma başvurduğum görsel düşünme biçimim.

Daha önce *Göründüğü Gibi Değil* demiştiniz şimdi ise *Olduğu Gibi*. Bu iki seri arasında özel bir diyalog var mı? Ve hatta aradaki *Bu Dünyaya Ait İzler*'i de eklersek bu kez de üçlü bir hikâye çıkıyor sanki... "Göründüğü gibi değil, bu dünyaya ait izler, olduğu gibi" şeklinde...

İlk defa bu kadar şahane bir yaklaşım ve ilk defa bu kadar derin bir okuma görüyorum. Gerçekten teşekkür ederim. Fotoğrafımla durmak istiyorum. Ancak işlerim kavramsal olduğu için bir başlıkla, bir cümleyle insanları bir koridora koyup, o koridorda bırakıp kendi düşünceleriyle yol almalarını istiyorum. *Göründüğü Gibi Değil*, hiçbir negatif anlam içermeyen ancak orada yaptığım ters yüz fotoğraflarla, aslında baktıklarımızın tam da görüldüğü gibi olmayıp kendi algılayabildiklerimizle değişebileceğini anlattığım bir hikâye... Hiçbir zaman elimi çeneme koyup da, buna ne isim koyayım diye düşünmedim. Fotoğraflarımı yaparken, serimi oluştururken o kendiliğinden çıktı. "Göründüğü gibi değil" diye yanımdaki kişiye söylerken, zaten onun ismi o oldu. *Bu Dünyaya Ait İzler*'de de ben yine bu kaotik durumu, bu türbülans durumunu galaksiden görünen bir görüntüye uyarlamayı istedim. Hepimizin bu dünyada bir iz bıraktığına inanıyorum. *Olduğu Gibi*'de ise örneğin şu fotoğraftaki sigara izmaritini çok rahat silebilirdim fakat olduğu gibi kalsın istedim. Her şey olduğu gibi kalsın. Birçok şeyi fotoğraftan temizlenmeyen leke gibi algılıyorsunuz ilk bakışta, halbuki yakından baktığınızda örneğin bir uçak olduğunu anlıyorsunuz. Bir tek formsal olarak değil, ışık olarak da hiç dokunulmadı. Hiçbirinde hiçbir şekilde kadraj değiştirme, iki kareyi birbirine yaklaştırma bile yok.

***Göründüğü Gibi Değil*'in son karesi olan sabun köpüğü bir sonraki serginiz olan *Bu Dünyaya Ait İzler*'e bir geçiş yapıyor, bir tür virgül oluşturuyordu. Benzer bir geçiş şimdi de var mı? Bu bağlamda tüm sergilerinizi bu şekilde devam eden bir ırmak, bir hikâye gibi okuyabilir miyiz?**

Var ama bu bilinçli olarak yaptığım bir şey değil. Çünkü ben didaktik olarak yapmıyorum. "Şimdi onu yaptım, bundan sonraki seri şu", gibi bir şey yok. O dediğiniz işte belki aynı sanatçının elinden, aynı sanatçının düşüncesinden çıktığını anlatan bir yorum gibi... Öte yandan, sabun köpükleri 'bubble'ların ters ve yüz olması o seriyi tamamlayan son cümleydi ama ondan sonra devam edenler diğerlerinin başlangıcı oldu, doğru. Nitekim bu serinin de başlangıcı oldu, evet. Bu da görsel olarak ilk bakışta birbirinden ayrı gibi görünen serilerimin nasıl aynı lisanı söylediğini ve aynı çizgide olduğunu anlatan bir şey oldu. Aslına bakacak olursanız bir tanesi bir öncekiyle, bir sonrakiyle, bir bütün halinde, farklı gibi gözükse de, aslında bir bütün halinde duruyor.

Olduğu Gibi, Ani Çelik Arevyan, #167, 2018

Olduğu Gibi'nin tanıtım metninde, "Serideki imaj bolluğu, sanatçının tıpkı evrende insanı da benzettği piksel parçalarını çağırıştırıyor; her ikili imaj, sanki kavramsal bir bütünün pikselleşmiş parçalarına dönüşüyor" deniyor. Ben de size "İnsan bedeni sizin için neredeyse en temel formken yıllar içinde soyutlaşarak azaldığını görüyoruz" diyecektim. Bu resimlerde insan figürü olmasa da, yine de insana farklı bir atıf mı var?

Evet, bazılarında figür yok, insan yok. Fakat insanın hissi var. Onu şöyle anlatayım size... Ben gözlerimi sıkıca kapatıp o siyah karanlık içerisindeki rengarenk noktaları görmeyi çok severim. Ve bunu yaptığımda, gördüğüm o pikselleri, parçacıkları galaksideki gezegenler ve insanlar gibi düşünürüm. Yani bizim dünyamızda da tüm insanları parçacıklarla bir araya getiren, toplumlar olsun, her anlamda aileler gruplar olsun, aslında bu pikseller olduğunu düşünüyorum. Ve ben bu fotoğraflarımı da, bir bütünün pikselleşmiş parçaları olarak görüyorum. Çünkü bunların hepsi bir araya geldiğinde bir bütünü oluşturuyor ve bu parçalanmış piksellerin daha doğrusu piksel parçalarının yan yana gelmeleriyle yepyeni bir hikâye oluşuyor. Ve bunu sergimde kullandım. Bir fotoğrafımı, uzaktan normal görünen ancak çok yakına gidildiğinde pikselleşmiş hâlini gösteren 3m'lik bir fotoğraf biçiminde yaptım. Ve kendi söylemimi de yerleştirmiş oldum. Serginin girişinden son noktasına kadar hepsini birbirine bağlayan çok küçük detaylar var. Bunları fark edenlerle paylaşıyorum. Sergide bir sürprizim daha var. Bu pikselleşmiş parçaları bir söylemin altına da nokta olarak koyuyorum. Kendi otoportremi de yine tamamen pikselleşmiş şekilde koyuyorum.

Başta sorduğunuz soruya gelince... Aslında ben daha önceki çalışmalarım da figürlerle yine zaman bağlamında ilgileniyordum. Performans sanatı ve başta dans hep çok ilgimi çekiyordu. Dansı zamansız ve kalıcı kılan ve görünür kılan yine de fotoğraftır. Performans sanatını daha doğrusu dansı o anda 50-60 kişi, en fazla bin kişi seyrediyor. Ancak bu performans olup bittikten sonra, buna bakabilmek ve bunu sabitleyebilmek yine fotoğraf ve videoyla oluyor. Yani erken serilerimde ön planda figür var evet, fakat ben orada asıl olarak zamanı irdeliyorum. Benim için bu fotoğraflar tamamen zamanı anlatıyor. *Between Life and Death* ve *Chrysalide* serileri, bir dansçının performansından yola çıkarak çekmiş olduğum karelerden oluşuyor. Oradaki sanatçı kendi dansını, kendi sanatını yaparken, karşısındaki bir diğer sanatçı, yani fotoğrafçı istediği yerde durmasıyla, aslında kendi yorumunu katmış oluyor. Ve hiçbir zaman onlara da figür gözüyle bakmadım. Hep zamanın içinde bir zıplama ve sıçrama olarak gördüm. Dolayısıyla benim için 1990'da çektiğimle, bugünkü *Olduğu Gibi* arasında hiçbir fark yok. Çünkü

ikisinin de irdelediği ve baktığı nokta aynı. Tabii ki insan geliyor, değişen dünyadan etkileniyor ve dolayısıyla ben de evriliyorum ve değişiyorum. Herhalde hayatımın sonuna kadar fotoğraf yapacağım, benim bütün değişimim fotoğraf çerçevesinde olacak.

Haldun Dostoğlu'nun küratöryel desteği ve Nevzat Sayın'ın sergi mimarisinden bahsedelim biraz da... Onlar sergi mekânıyla sizin işleriniz arasında nasıl bir ilişki kurdular? Mekân nasıl belirledi sergiyi, sergi nasıl belirledi akışı?

Rum okulunun geçmişle olan bağı, benim bu zamanın içindeki külliyatımla çok güzel örtüştü. Ve o sınıflara girdiğinizde, hayatı bir film şeridi gibi anlatabilmek adına çok uygun düştü. Orada olmasını bu yüzden istedim. Okul binası, seriyi şekillendiren film şeridi formunu ve hayatımızın bir filmin kareleri olduğu fikrimi çok rahat ifade edebileceğim bir ortam sunuyordu ve birinci katta onu yaptık. Yakın dostum aynı zamanda galericim olan Haldun Dostoğlu ile birlikte bir film şeridi düzeni oluşturduk. Onun küratöryel yönlendirmeleri çok yararlı oldu. Mezzanine katında ise farklı bir şey yaptık. Ben özellikle Rönesans döneminden çok etkilenen bir sanatçiyim, ve o katta yakın dostum mimar Nevzat Sayın'la birlikte tam da Rönesans dönemine ait, bulutlardan sızan ışık huzmesi gibi bir etki yaratan uygulamayla fotoğrafları sergilemek istedik. Bu da kendiliğinden oldu, zaten fotoğraflar yan yana geldiklerinde de bir hikâye anlatıyordu.

Bu benim dikey düzlem sorumu da cevaplıyor bir anlamda... Film şeridi ilerliyor...

Evet, belki de... Ben zaten film şeridi fikrimi masaya getirdiğimde bütün bunlar kendiliğinden gelişti. Ancak kendi işlerime çok baktığım için Haldun Bey, dışardan ilk kez bakan kişi olarak, çok güzel dokunuşlarda bulundu. Her zaman çok dostumdur, soyadı gibi. Ve zaten bu sergide de yine Galeri Nev İstanbul ile birlikteyiz, sadece mekân farklı bu sefer.

Bu serinin sizin için kişisel özel bir anlamı var mı? Sonuçta 30 yıllık bir birikimi âdeta yeniden hamur gibi yoğurarak yeni bir söylem sunuyorsunuz ve bunu yaparken de kişisel karşılaşmalardan yola çıkıyorsunuz. Bugüne kadarki en kişisel sergi diyebilir miyiz?

Belki en külliyatlı sergi diyebiliriz. Öbürleri daha spesifik tek bir sergiyi anlatırken, bu bir seri olmakla beraber daha çok, dalları olan bir ağaç gibi görüyorum. Bir de içeriğinin çeşitliliği ve renkliliğinden dolayı çok daha hareketli ve çok daha yoğun bir seri. Diğerlerinde sonunu başını, bir anda, bir kerede görebiliyordunuz. Okulu seçmemizin bir sebebi de bu. Odalara girip çıkıp, tekrar tekrar onlara bakabilmenin farklılığı da, aslında bu işe güzel bir yorum katacak. Bu seriye farklı bakıyorum, kendimi imajların içinde hissediyorum, zamanın içinde gidip geliyor. Fotoğraflarla herkesin kendi yorumunu bulmasını, kendi bağı kurmasını istiyorum. Bunlar kurgu ile gerçek arasında gidip geliyor. İzleyicinin benim yerime kompozisyonların içinde gezmesini istiyorum. Hırs yok, didaktik zorlama yok, olabildiğince "olduğu gibi". Bir film şeridinden parçalar gibi tümü bir araya geldiğinde bir hikâye anlatıyor sonuçta. Şunu da ilave etmek isterim, bir sanatçının tek endişesi bir çeşit mükemmeliyete ulaşmaktır. Bunun kendini tanımakla mümkün olduğunu düşünüyorum. Benim için yaptığım her bir seri aslında kendimi tanımak ve kendi dünyama, yani kendi içime dönmek adına bir adım. Kendimi tanımak adına ve yüreğimdeki yükü hafifletmek adına bunun çok doğru bir yöntem olduğunu düşünüyorum. İnsanın kendini tanıması için kendi dışında araçlara ihtiyacı var. Sanat da bu yüzden var belki. Her sanatçının bir düşünme biçimi, bir yaklaşımı var. Kendi yaratma sürecimde de belli bir süreklilik içinde evriliyor ve dolayısıyla değişiyorum. İçerik olarak birbirinden hiçbir farkı olmayan, ama görsel olarak var olan, görülebilen bir değişim bu... Siz bile beni yeni tanıyan biri olarak bunun daha önceki işlerimle olan bağlantısını görüp söylediniz.